

Kaleva eilen 13.11.

- ”Kovin täsmälliset uratavoitteet tuottavat tavallisesti pettymyksiä.”
- Jukka Tarkka kommentissaan Risto Uimosen kirjaan ”Puolivallaton presidentti. Sauli Niinistön pitkä kiri Mäntyniemeen”

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio-hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Oivalla osaamisesi, uskalla uralle

Jaana O. Liimatainen
14.11.2012

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

teemat

- ura, urasuunnittelu
- megatrendit vs. osaaminen
- suunniteltu sattuma

Materiaali peräisin mm.

- käytän hyväksi OTP:n materiaalia
 - Sakari Jussi-Pekka, Tiina Hämäläinen, Kaisa Karhu, Seija Kiiskilä, Elina Koskinen, Anita Perttunen, Anita Pirilä, Sari Vähäkangas ainakin 😊
- myös muilta, ne mainitaan kohdallaan tai lähdeluettelossa

esitys löytyy:

<http://teemailtapaivat.wikispaces.com>

Lähteet mm.

- Eriksson I. & Mikkonen J. (Toim.) 2003. Tuella ja taidolla. Opiskelun ohjaus yliopistossa. Helsinki: Edita.
- Jalava L. 2006. Urasuunnitelma. Helsingin yliopisto, Suomalais-ugrilaisen laitoksen työelämäkurssi.
- Leskelä J. 2005. Mentorointi aikuisopiskelijan ammatillisen kehittymisen tukena. Acta Universitatis Tampereensis; 1090. Tampere University Press, Tampere.
- Mannermaa Mika. (Toim.) 2000. Tulevaisuuden haltuunotto. PK-yritysten ennakkoinnin käsikirja. ESR-julkaisut 77/00. Edita, Helsinki.
- Ruohotie P. 2005. Ammattikorkeakoulun kompetenssipiiri.
- Schein E. H. 1978. Matching individual and organizational needs. Reading, Massachusetts.
- Tynjälä P. 2003. Ammatillinen asiantuntijuus ja sen kehittäminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa J. Kirjonen (toim.) Tietotyö ja ammattitaito – Knowledge work and occupational competence (toinen täydennetty painos). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, 85-108.

Ura-ajattelu

- ura, mikä se on
- urasuunnittelu, mikä se on
- ura-ankkurit

Ura ?

perinteinen urakäsitys

- ura on ylenemistä hierarkiassa
- organisaatio tarjoaa etenemisreitit
- ylennys lisää tehtävien laajuutta, vastuullisuutta ja palkkioita
- mahdollisuudet vastuuseen, haasteisiin, vaikutusvaltaan, koulutukseen ja palkitsemiseen sidoksissa yrityksen hierarkiaan
- verkottuminen organisaation sisällä

uusi urakäsitys

- ura muotoutuu tehtävästä toiseen siirtymällä eri työnantajien palveluksessa
- asiantuntija suunnittelee oman urapolkunsa
- urapolku määrittelee etenemisen
- mahdollisuus haasteisiin, vastuuseen, vaikutusvaltaan ja palkitsemiseen sidoksissa urapolkuun
- verkottuminen asiantuntijuusalueen ja toimialan sisällä

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Urakäyttäytyminen, uramuutos

- ura
 - osaamisen kasvua, taitojen ja asiantuntemuksen lisääntymistä, vuorovaikutuksen kehittymistä
- urakäyttäytyminen
 - yksilön omaa toimintaa uramuutostilanteessa
- uramuutos
 - Tehtävien muuttuminen
 - Aseman muuttuminen
 - Työpaikan vaihtuminen

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Urakäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät

urakäyttäytyminen ~ omaan uraan ja ammatillisiin tavoitteisiin liittyvä toiminta

- Lähteenmäki (1995)
 - **sisäiset vetotekijät:** arvot, yksilön omat merkitykset, kokemukset
 - **sosiaaliset painetekijät:** kulttuurista ja lähiympäristöstä nousevia; sukupuolirooliin, ammattiin ja asemaan liittyviä roolikäsityksiä
 - **persoonallisuustekijät:** persoonallisuuspiirteet, itseohjautuvuus, itsetunto, minäkäsitys

Urasuunnittelu ?

Liisa: Anteeksi, voitteko neuvoa minulle tien?

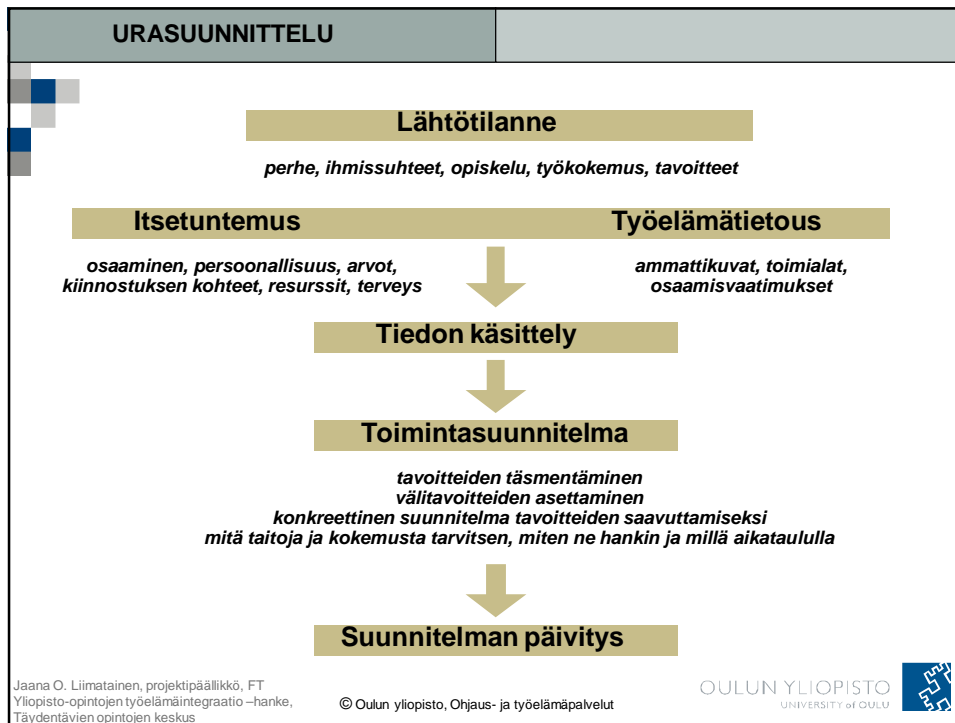
Irvikissa: Minne olet menossa?

Liisa: En tiedä.

Irvikissa: Sitten mikä tahansa tie vie perille.

Lewis Carroll: Liisan seikkailut ihmemaassa

Mitä haluat työltä - tulevaisuudelta?

- haasteita
- luovuutta
- tiedettä
- käsillä tekemistä
- yhteiskunnallista panosta
- turvattua toimeentuloa
- vapaa-aikaa
- perhe-elämää
- ...

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Uran suunnittelu

Tulevan työn ja sen suhteuttaminen muuhun elämään on helpompaa, jos olet pohtinut

- omia arvojasi
- omia odotuksiasi
- omia toiveitasi
- omia haaveitasi
- omia ominaisuuksiasi
- omaa osaamistasi

Mitä urasuunnittelu on?

- jatkuva, muuttuva prosessi
- osaamisen tunnistamista
- itsearviointia, persoonallisuuden tarkastelua
- arvojen ja kiinnostusten tarkastelua
- mahdollisuuksien etsimistä
- vaihtoehtojen ideointia
- realististen vaihtoehtojen tarkastelua
- päätöksien tekemistä
- kovaa työtä

Urasuunnittelun tavoitteet

- itsetuntemuksen lisääminen
- omien kiinnostusten ja tavoitteiden selkiytyminen
- päämääräsuuntautuneisuus, motivointi
- oman osaamisen hahmottaminen
- opinto- ja urasuunnitelman jäsentäminen
- työnhakutaitojen lisääminen → työllistymisen tukeminen
- → oman ammattialan löytyminen

Ura-ankkurit

Ura-ankkurit liittyvät arvoihin ja vahvuuksiin sekä siihen rooliin, jossa meistä kukin mieluiten työskentelee (magneetit) (Schein, 1978 alkaen)

- johtajuus
- ammatillisuus
- itsenäisyys
- luovuus
- turvallisuus
- palveluhaluisuus
- haasteiden hakeminen
- elämän kokonaistasapainon etsiminen

Ura-ankkurit

- ura-ankkurit eivät elämän varrella kovin paljon muutu
- poikkeus on turvallisuusankkuri, jonka painoarvo saattaa nousta esimerkiksi silloin, kun perheessä on pieniä lapsia
 - kun yksityiselämässä on paljon paineita, työn toivotaan olevan vakaata ja turvallista
 - elämäntilanteen helpottaessa saattaa tulla esiin taas erilaisia ankkureita

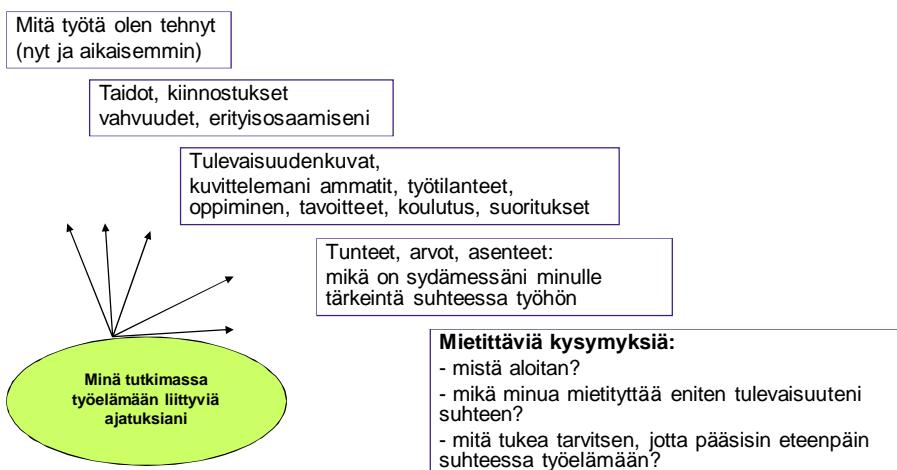
Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Kartta työn maailmasta

R.Vance Peavy: Elämäni työkirja, Psykologien kustannus Oy, Helsinki 2001
<http://www.avosto.net/a-ura/harjoitus/peavy/peavy14.pdf> (mukailtu)

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Toivomani tulevaisuus...

- tehtävä kokeiltavaksi:
 - <http://www.avosto.net/a-ura/harjoitus/peavy/peavy11.pdf>

Oma osaaminen

- megatrendit vs. osaaminen
- akateeminen osaaminen
- adaptiivinen asiantuntijuus
- miten oivaltaa oma osaamisensa

Megatrendit

- tulevaan kehitykseen vaikuttavia yleisiä suuria kehitysaaltoja
- top ten (Mannermaa, 2000)
 - verkostoituminen
 - reaaliaikaisuus
 - tuotannon ja työn logistiikka
 - teknologian kehitys
 - globalisoituminen
 - ekologinen kilpailukyky
 - työn murros
 - verkkopalvelujen kasvu
 - EU:n itälaajeneminen
 - väestön ja työvoiman ikääntyminen Euroopassa

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Professoriliiton Työelämän tulevaisuus –seminaari
(AKATIIMI 8/12, Professorien, tieteenekijöiden ja
yliopistojen opetusalan lehti)

Kuudes aalto ravisuttaa työelämää

- Tulevaisuuden osaaminen
 - moniosaaminen, monialaisuus
 - kansainvälisyys, monikulttuurisuus
 - verkostot, ryhmät
 - muutosvalmius, talouden nopeat muutokset
 - julkisen/yksityisen sektorin rajojen hälveneminen
 - uudenlaiset johtamismallit, työtavat ja teknologia
 - eläkkeen ja työssäolon yhdistäminen
- totesi Professoriliiton puheenjohtaja **Maarit Valo**

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Kuudes aalto ravisuttaa työelämää

Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen
professori **Markku Wilenius:**

- Avaintrendejä ovat globalisaatio ja demografinen muutos
- Avain innovaatiot ovat ympäristöteknologiat, bio- ja nanoteknologia ja terveydenhuoltoon liittyvät innovaatiot
- Avaintekijöitä yhteiskunnalliselle muutokselle ovat siirtyminen tuotannosta palveluihin, individualismista kollektiiviseen tietoisuuteen ja uusiin professioihin

Ajankohtaista työelämässä

- ilmiöiden monimutkaistuminen ja nopeat muutokset
- työnkuvan muutos: monialaisia osaajia ja erikoisasiantuntijoita
- parhaan asiantuntemuksen löytäminen ja yhdistäminen
- paikallinen, alueellinen ja globaali yhteistyö
- formaalit ja informaalit oppimisen tilanteet yhdistyvät
- tieto ei sijaitse päässä – se on sosiaalisesti hajautettua
- teknologian ja tietoyhteisöjen avulla yksilö voi ylittää itsensä

Akateeminen osaaminen (Eriksson & Mikkonen, 2003)

Oman tieteenalan hallinta ja osaaminen

Oppimistyylien tuntemus
Kyky kehittää itseä oppijana
Oman oppimisen arviointitaito

Kyky luovuuteen
Muutosvalmius

Yhteistyötaidot
Vuorovaikutustaidot
Kielitaito
Tieto- ja viestintätekniset taidot

Kulttuurien tuntemus
Kansainvälisyys

Tiedonhankinta, käsittely, raportointi
Kyky toimia alan asiantuntijana
Tutkimus- ja ammattietiikan taju

Kyky arvioida tietoa kriittisesti
ja soveltaa tietoa käytäntöön
Tieteellisen ajattelun periaatteiden
omaksuminen

Kyky ja rohkeus oivaltaa oman alan
ja yhteiskunnan kannalta keskeisiä
kysymyksiä ja tutkimusongelmia

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Valtakunnallisesti terveysterveys- ja hyvinvointialan top 5 taitovaatimukset

- oman alan käytännön taidot
- ryhmätyötaidot
- suomen kielen viestintä
- oman alan teoreettiset taidot
- ongelmanratkaisutaidot

lähde: www.korkeakouluosaajat.fi/osaajatutka

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Oman osaamisen oivaltaminen

- mieti hetki vaikkapa jotain parhaillaan menossa olevaa kurssia
 - mitä olet siellä oppinut edellisten listojen osaamisalueista
 - muuta kuin oppisisältöä

Akateeminen osaaminen (Eriksson & Mikkonen, 2003)

Oman tieteenalan hallinta ja osaaminen

Oppimistyylien tuntemus
Kyky kehittää itseä oppijana
Oman oppimisen arviointitaito

Kyky luovuuteen
Muutosvalmius

Yhteistyötaidot
Vuorovaikutustaidot
Kielitaito
Tieto- ja viestintätekniset taidot

Kulttuurien tuntemus
Kansainvälisyys

Tiedonhankinta, käsittely, raportointi
Kyky toimia alan asiantuntijana
Tutkimus- ja ammattietikan taju

Kyky arvioida tietoa kriittisesti
ja soveltaa tietoa käytäntöön
Tieteellisen ajattelun periaatteiden
omaksuminen

Kyky ja rohkeus oivaltaa oman alan
ja yhteiskunnan kannalta keskeisiä
kysymyksiä ja tutkimusongelmia

Jokaisen oma
osaamiskokonaisuus on
ainutkertainen!

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Asiantuntijuus

- rutiiniekspertit
 - menestyksellinen suoriutuminen tutuissa ympäristöissä ja tilanteissa
 - tehtävien samankaltaisuus
 - ei tapahdu asiantuntijuuden ja työn kehittymistä
- adaptiiviset ekspertit
 - menestyksellinen suoriutuminen muuttuvissa olosuhteissa
 - ongelmanratkaisua uudenaikaisissa tilanteissa
 - kehittävä ote työhön

Ks. Hatano G., & Inagaki, K. (1992). Desituating cognition through the construction of conceptual knowledge. In P. Light & G. Butterworth (Eds.), Context and Cognition: Ways of knowing and learning. (pp. 115-133). New York: Harvester.

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Talous- ja yhteiskunta-tieteiden keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Adaptiivinen asiantuntijuus

- adaptiivisuus kuvaa henkilön taitoa toimia joustavasti ongelmanratkaisutilanteissa sekä kykyä oppia ongelmanratkaisun kautta
- valmiutta oppia uusissa oppimistilanteissa ja konteksteissa
- merkityksellistä on
 - olla kiinnostunut uusista tilanteista, tehtävistä ja ongelmista
 - avoimuus uuden oppimiselle
 - pyrkimys käyttää tehokkaasti hyödyksi avautuvat oppimistilanteet suuntautumalla erityisesti uuden tiedon käsittelyyn

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Sattumaa vai asiantuntijuutta?

- valinnat → rakennettu asiantuntijuus → osaamista ja oman osaamisen hallintaa – tietoja ja taitoja, oppimiskykyä
- → altistaa tietyille sattumille, luo potentiaalia sattumille
- kokemuksista asiantuntijuutta

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Suunniteltu sattuma

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Pitäisikö “mikä-minusta-tulee-isona”
olla suunniteltuna etukäteen?

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Mitä me tiedämme juuri sinun tulevaisuudestasi?

- me emme tiedä
 - mitä ammatteja syntyy
 - nykyisin mm. web-mastereita, neuvovia teknologia-asiantuntijoita ja teknisen tuen spesialisteja. Näitä ei ammatteja olisi millään voitu ennustaa muutama vuosi sitten.
 - mitkä ammatit säilyvät
 - mitä on tapahtunut hissien käyttäjille, laskutikkujen valmistajille ja silinterin myyjille...?

Ammatti, johon päädyt suurimmaksi osaksi uraasi, voi olla vielä keksimättä.

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Mitä me tiedämme juuri sinun tulevaisuudestasi?

- epävarma vs. ennakkoluuloton
- epävarma, päättämätön
 - negatiivista
- eli, jos olet epävarma tulevaisuutesi suhteen (kuten jokainen järkevä ihminen on), kutsu itseäsi ennakkoluulottomaksi
 - suhtautuminen on kunnioittavampaa, vaikka tarkoitetaan samaa asiaa...

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

HLT

- ei ole mitään keinoa tietää etukäteen kenenkään kohtaloa – silti yritämme ymmärtää kohtaloon vaikuttavia tekijöitä
- suunnitellun sattuman teoria (The Happenstance Learning Theory - HLT) yrittää selittää miten ja miksi ihmiset päätyvät omille erilaisille poluilleen
- → ihmisen käyttäytyminen on seurausta lukemattomista oppimiskokemuksista ⇐ nämä mahdollistuvat sekä suunniteltujen tilanteiden että sattuman kautta

HLT

- tilanteet, joihin ihmiset päätyvät, johtuvat osittain omasta toiminnasta ja osittain tekijöistä, joihin ei voi itse vaikuttaa
- jos kiinnitetään huomio vain asioihin, joihin ei ole kontrollia, on johtopäätöksenä
 - asioille ei voi mitään...

HLT

- jokainen tilanne on kuitenkin mahdollisuus, **jos** sen mahdollisuuden kykenee **tunnistamaan** ja lisäksi **toimii** mahdollisuuden hyödyntämiseksi
- suunniteltujen ja suunnittelemattomien tekojen vuorovaikutus on
 - niin monimutkaista, että seuraukset ovat käytännössä ennalta arvaamattomia
 - ja paras nimitys on sattuma

Krumboltz, J. D. The Happenstance Learning Theory. 2009.

Journal of Career Assessment 17(2):135-154

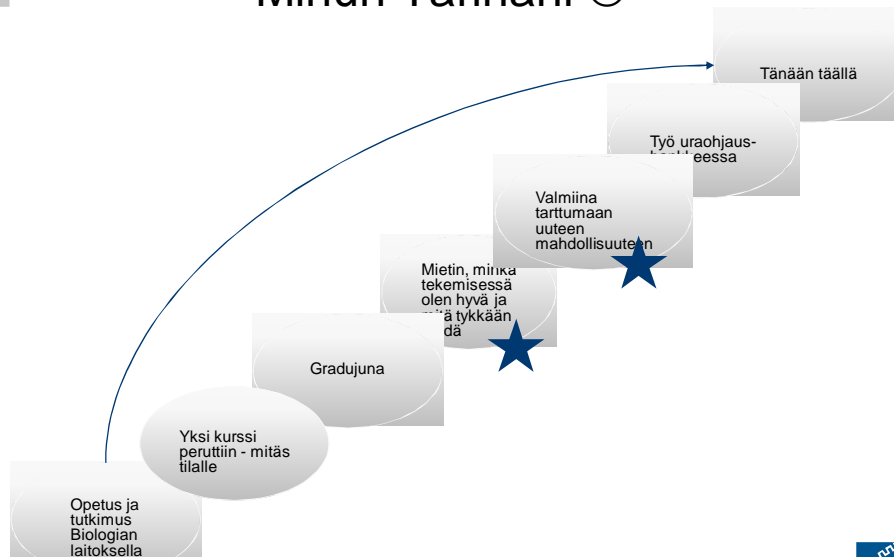
<http://jca.sagepub.com/content/17/2/135.abstract>

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

Minun Tarinani 😊

Jaana O. Liimatainen, projektipäällikkö, FT
Yliopisto-opintojen työelämäintegraatio –hanke,
Täydentävien opintojen keskus

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF OULU

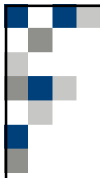

urapäätökset ja –teot eivät ole kertaluonteisia vaan niitä tehdään jatkuvasti koko elämän

vaihtoehtojen avoimena pitäminen tarkoittaa, että uusia mahdollisuuksia ja tilaisuuksia pitää

- luoda
- tunnistaa
- tarttua kiinni

Eli. Ehkä.

“mikä-minusta-tulee-isona” – ei *tarvitse* eikä *kuulu* suunnitella etukäteen...

“There are different paths to the same end”
(Lustbader, *The Ring of Five Dragons*)

